

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

інформаційно-бібліотечна освіта: європейські орієнтири”: збірник матеріалів. – Електрон. вид. – Київ: УБА, 2017. – С.11–17.

5. 029 “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” – Мукачівський державний університет. URL: http://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/07/B_02_029_IB.pdf

6. 6.020105 Документознавство – СЛУ ім. В. Даля. URL: http://snu.edu.ua/docs/univer/lic_and_acc/snu_6_020105_documentoznavstvo.pdf

REFERENCES

1. Kyivskiy universytet imeni Borysa Grinchenka, osvitho-profesijna programa [Kyiv Boris Grinchenko University, educational and professional program]. Retrieved from <http://kubg.edu.ua>. [in Ukrainian].

2. Nacionalnyj transportnyj universytet [National Transport University]. Retrieved from <http://www.ntu.edu.ua>. [in Ukrainian].

3. Pidgotovka bakalavriv – kafedra dokumentoznavstva ta informacijnoi diyalnosti [Preparation of bachelors – Department of Documentation and Information Activity].

Retrieved from <http://www.dut.edu.ua/ua/1735-pidgotovka-bakalavriv-kafedra-dokumentoznavstva-ta-informacijnoi-diyalnosti>. [in Ukrainian].

4. Solyanyk, A. A. (2017). Suchasni problemy standartyzaciyi vyshhoji bibliotечно-informacijnoi osvity v Ukrayini [Modern Problems of Standardization of Higher Library and Information Education in Ukraine]. VII *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia “Suchasna informatsiino-bibliotечna osvita: yevropeiski oriientyry”*: zbirnyk materialiv – VII International Scientific and Practical Conference “Modern information and library education: European benchmarks”: a collection of materials (pp. 11–17). Kyiv: UBA. [in Ukrainian].

5. 029 “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” – Mukachivskiy derzhavnyj universytet [“Information, Library and Archives” – Mukachevo State University]. Retrieved from http://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/07/B_02_029_IB.pdf. [in Ukrainian].

6. 6.020105 “Dokumentoznavstvo” – SNU im. V. Dalya [“Documentation” – SNU them. V. Dal]. Retrieved from http://snu.edu.ua/docs/univer/lic_and_acc/snu_6_020105. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 31.10.2018

УДК 378.147

DOI:

Олександр Малихін, доктор педагогічних наук, професор
Національного університету біоресурсів та природокористування України, м. Київ
Анастасія Гавриленко, аспірант кафедри англійської філології
Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті визначено та описано дидактичні умови формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей. Обґрунтовано оптимальність дидактичних умов, що сприятимуть продуктивності та оптимізації навчального процесу в системі структурно-функціональних елементів моделі формування індивідуальних стратегій навчання студентів-філологів. Проаналізовано провідну та супорядні дидактичні умови формування індивідуальних стратегій навчання. Серед дидактичних умов, що гарантують успішне формування індивідуальних стратегій, визначені такі: реалізація положень компетентнісного підходу; забезпечення сталої мотивації суб'єкта навчання; розробка індивідуальних освітніх траєкторій; реалізація індивідуальних траєкторій навчання за рахунок урахування індивідуально-особистісних стилів.

Ключові слова: дидактичні умови, метод навчання; індивідуальна стратегія; індивідуальна стратегія навчання; вивчення іноземних мов.

Лит. 6.

Oleksandr Malykhyn, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
National University of Bioresources and Natural Resources of Ukraine, Kyiv
Anastasiya Havrylenko, Postgraduate Student of the English Philology Department
National Petro Mohyla Chornomorskiy University, Mykolayiv

THE DIDACTIC CONDITIONS OF THE INDIVIDUAL LEARNING STRATEGIES FORMATION OF PHILOLOGY STUDENTS

The article determinates and analyzes the didactic conditions for the formation of individual learning strategies of philology students. The optimality of didactic conditions, which will stimulate productivity and optimization of the educational process in the term of structural and functional elements of the model of formation individual learning strategies of philology students, is described. The leading and subordinate didactic conditions for the formation of individual learning strategies are analyzed. Didactic conditions as an element of didactic system are

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

considered to be the differentiation of pedagogical conditions along with organizational and pedagogical conditions. While determining the role and importance of the "didactic conditions" element in didactic system the importance of accurate definition of the concept concerning appropriate scope is underscored as well as there is set the task of the theoretical explanation in relation to philology students. The success of learning process is defined by the mutual interaction of a number of factors, one of the most important being the didactic condition employed in the teaching language. This study will give an overview of the most important didactic conditions for individual learning strategies and their genesis as well as present possible subject-specific applications of these strategies. For the practical aim the formation of the individual learning strategies is recognized, which includes the implementing of didactic conditions. Among the didactic conditions that guarantee the successful formation of individual strategies, the following are defined: implementation of the competence approach; determination of steady motivation of the subject learners; development of individual educational trajectories; realization of individual trajectories which is based on the studying individual learning styles.

Keywords: didactic condition; a method of education; an individual strategy; an individual learning strategy; a foreign language studying.

Постановка проблеми. Сучасна педагогічна наука характеризується значним науковим інтересом до питань індивідуалізації навчання. Серед основних проблем сучасної освіти ключовою постає проблема переосмислення традиційних підходів до організації педагогічного процесу у закладах вищої освіти та переходу до організації педагогічного процесу на засадах урахування індивідуальних проблем і можливостей студента, глибокої уваги до його особистості, ставлення до нього як до свідомого й відповідального суб'єкта навчальної взаємодії в період навчального процесу. Для реалізації ідей продуктивної парадигми навчання у закладах вищої освіти необхідно створити умови для самонавчання й саморозвитку та побудови індивідуальних освітніх траєкторій студента, а це можливо за умов реалізації індивідуального підходу, тобто за умов формування індивідуальних стратегій навчання [3]. Метою створення оптимальних дидактичних умов є ефективна та цілісна співпраця викладача та студента, в процесі якого студент перетворюється з об'єкта на суб'єкт навчання та успішно використовує індивідуальні стратегії навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній дидактиці не існує однозначного трактування методу навчання, яке б одночасно висвітлювало всі його характерні ознаки. Аналізуючи термін дидактичного методу, в більшості випадках, дослідники намагались встановити оптимальне визначення цього поняття. Наприклад, Ю. Галатюк визначає метод навчання як "розроблена з урахуванням закономірностей і принципів навчання система прийомів (правил), цілеспрямоване застосування яких дозволяє педагогу оптимально вирішувати адекватні даному методу задачі навчання" [2]. Етапи визначення дидактичних мов знайшли своє відображення у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників. Вагомий внесок в дослідження

проблеми виокремлення дидактичних умов зробили І. Бех, І. Зязюн, І. Ісаєв, В. Сластьонін, Є. Шиянов. Дослідженням питання стратегій навчальної діяльності переважно при вивченні мови займалися А. Венден, У. Едмондсон, Р. Еллісу, Е. Коен, Дж. Нісбет, Дж. О'Маллі, Р. Оксфорд, Дж. Платт, Дж. Річардс, Дж. Рубін, Дж. Хаус, К. Хуберт та ін. Проблема формування стратегій навчальної діяльності дістала висвітлення у психологічних і педагогічних наукових дослідженнях О. Любашенко, А. Плігіна, Є. Троїцької, Л. Фоменко, Л. Циганової [4].

Мета статті. Проаналізувати та виокремити дидактичні умови та їх реалізацію задля успішного формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. "Освіта людини ніколи не встигатиме за новими відкриттями та теоріями, не відповідатиме вимогам практики, якщо вона не буде спиратися на активність і самостійність особистості, постійний розвиток її творчого потенціалу. Одним із найважливіших напрямів у теорії навчання є не тільки й не стільки здобуття студентом готових знань, а головне – навчити його методів здобуття цих знань для продовження освіти протягом усього життя, тобто сформувати сучасну культуру інтелектуальної діяльності" наголошує М. Солдатенко [1]. Як правило, при переході до нових форм та методів навчання, студенти зазнають певні складнощі. Це пов'язано з певними змінами у процесі навчання та з динамічним рухом сприйняття інформації. Для ефективного функціонування та сприйняття матеріалу необхідно створити сприятливі дидактичні умови для формування індивідуальних стратегій навчання.

Досвід викладання іноземних мов та аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив виділити наступні оптимальні дидактичні умови:

1) цілеспрямована реалізація положень компетентнісного підходу у процесі створення

індивідуального фахово-предметного простору студента-філолога;

2) забезпечення сталої мотивації суб'єкта навчання на досягнення акме-індивідуального рівня сформованості загальних і предметних компетентностей як результату філологічної підготовки в університеті;

3) розробка та реалізація індивідуальних траєкторій навчання майбутнього філолога (засвоєння професійно значущих знань, формування вмінь і навичок, набуття й розширення освітнього досвіду на мотиваційно-ціннісній основі) за урахування потенційно можливих індивідуально-особистісних стилів навчально-пізнавальної діяльності студентів;

4) активація дидактичного потенціалу використання інформаційних технологій як засобу організації, здійснення та контролю індивідуалізованого навчання.

У межах даної статті розглянемо зміст запропонованих дидактичних умов докладніше. На нашу думку, головною умовою *цілеспрямованої реалізації положень компетентнісного підходу у процесі створення індивідуального фахово-предметного простору студента-філолога* виступає використання індивідуальних стратегій. Компетентнісний підхід пов'язаний із формуванням професійної іншомовної культурологічної компетентності майбутніх фахівців, оскільки забезпечує інтеграцію міждисциплінарних зв'язків у освітньому процесі. Загальною ідеєю компетентнісного підходу є компетентнісно орієнтована освіта, яка спрямована на комплексне засвоєння знань та способів практичної діяльності, завдяки яким людина успішно реалізує себе в різних галузях своєї життєдіяльності [3, 69]. На думку В. Редька, який зазначає, що компетентнісний підхід до навчання іншомовного спілкування проявляється, насамперед, у процесі комунікативної діяльності, коли студенти не тільки отримують певні прагматично спрямовані знання, але й виконують систему навчальних дій, що забезпечують оволодіння цими знаннями у практичній діяльності [5]. Лише за умови, що кожен студент особисто братиме участь у виконанні навчально-комунікативних дій, усвідомить функціональне призначення їх у комплексі з іншими діями, дасть йому можливість набути досвіду мовленнєвої взаємодії в усній і письмовій формах. Слід наголосити, що студенти, які використовують індивідуальні стратегії навчання володіють певними навичками, а саме: вони здатні побачити більше, ніж один спосіб виконання завдання; розуміють свої помилки і намагаються їх

виправити; адекватно оцінюють власні результати і моделі поведінки; активізують свою пам'ять; постійно підвищують свій рівень знань; поліпшують самооцінку; відчують власні сили; розвивають почуття відповідальності; розробляють особисті шляхи дослідження; демонструють зусилля; вміють швидко концентруватись [1, 157].

Забезпечення сталої мотивації суб'єкта навчання на досягнення акме-індивідуального рівня сформованості загальних і предметних компетентностей як результату філологічної підготовки передбачає застосування певних методів та прийомів навчально-професійної діяльності. Спираючись на теоретичну базу трактування мотивації, слід звернути увагу на визначення С. Гончаренка, де мотивація – це “система мотивів, або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки”. На його думку, “як мотиви можуть виступати: уявлення й ідеї, почуття й переживання, що виражають матеріальні або духовні потреби людини. Одна й та сама діяльність може здійснюватись з різних мотивів”. Досконале оволодіння іноземною мовою є обов'язковим компонентом професійної компетентності студентів філологічних спеціальностей. Специфіка професійної компетентності філолога полягає в тісному переплетінні педагогічної компетентності й ключових компетентностей [6]. З психологічної точки зору та опираючись на індивідуальний підхід до навчання іноземної мови, можна зрозуміти, що без опанування мотиваційного процесу не можливе доцільне та досконале оволодіння всіма компетентностями, що забезпечують належний рівень професійної спроможності. Розуміючи провідну роль мотивації в навчанні іноземної мови студентів ЗВО, викладачеві необхідно чітко уявляти способи і прийоми її формування в умовах ЗВО. На мотиваційно-спонукальну сферу може впливати і характер діяльності. Це так звана внутрішня мотивація, і її підвидом є мотивація успішності. Передумови для виникнення комунікативної мотивації можуть бути створені при постановці задач заняття, його відповідному змісті і організаційних формах. Також, використання викладачем індивідуального підходу створює своєрідний механізм когнітивного резонансу, який істотно посилює мотиви вивчення студентом іноземної мови й додає впевненості у своїх силах, можливостях і здібностях [2]. Багатоспільневість характеристик взаємодії викладача та студента-філолога спрямовані на досягненні поставлених

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

цілей та принципів навчального процесу, що є головним підґрунтям для формування професійних компетентностей та особистісних якостей (здатність до самопізнання, самооцінки та самоаналізу).

Розробка та реалізація індивідуальних траєкторій навчання майбутнього філолога (засвоєння професійно значущих знань, формування вмінь і навичок, набуття й розширення освітнього досвіду на мотиваційно-ціннісній основі) за урахування потенційно можливих індивідуально-особистісних стилів навчально-пізнавальної діяльності студентів виступає головним фактором розробки індивідуально спрямованого навчання. Освітній простір студента становить певну систему розуміння та перетворень власних професійних інтересів та запропонованих можливостей навчального закладу. В сучасних умовах кредитно-модульної системи побудова навчальної діяльності за індивідуальним навчальним маршрутом є досить реальною. Особистісно-орієнтований маршрут здійснюватиметься на засадах врахування індивідуальний, а на нашу думку, когнітивних, особливостей сприйняття навчальної інформації. В. Мерлін зазначає, що індивідуальна освітня траєкторія це шлях реалізації особистісного потенціалу кожного студента в освіті, тобто це є програма його індивідуальної активності зміст якої визначається його волездатністю як готовністю здійснювати свідомий вибір і діяти згідно етичній відповідальності [4]. Реалізація індивідуального освітнього маршруту можлива лише при розробці спеціального індивідуального освітнього плану. Базовою основою такого плану, є використання індивідуальних особливостей кожного суб'єкта навчання, що свідчить саме про формування індивідуальних стратегій навчання, які необхідні для втілення індивідуально освітнього маршруту.

Активізація дидактичного потенціалу використання інформаційних технологій як засобу організації, здійснення та контролю індивідуалізованого навчання надає відкритий доступ до інформаційних ресурсів; розкриває різноманіття форм і видів навчальної діяльності студентів; підвищує ефективність засвоєння матеріалу; передбачає індивідуальний підхід; стимулює мотиваційний компонент та креативне мислення. Розвиток вищої освіти в сучасних умовах зумовлює потребу у володінні інноваційними технологіями навчання. Формування інноваційного освітнього середовища у педагогічному закладі вищої освіти – це створення ефективного інноваційного клімату,

сприяння нововведенням, упровадження сучасних методів та форм навчання, нових освітніх моделей і структур. На думку В. Хомича, створення інноваційного освітньо-виховного середовища неможливе без внесення якісно нового змісту у вищу професійну освіту, без оптимізації кадрово-педагогічного потенціалу, підвищення рівня науково-методичного забезпечення навчального процесу, упровадження інноваційних технологій і методик викладання, оволодіння дослідно-експериментальними видами діяльності. Щодо навчання студентів-філологів можна використати навчальні програми “Hot Potatoes”, “Learning Apps”, які демонструють нові методи використання інформаційних технологій [5]. Завдяки таким програмам можна створювати різноманітні інтерактивні завдання, тести, презентації, що в свою чергу також базується на індивідуально-стратегічному середовищі студентів.

Отже, використання інформаційних технологій в сучасній освітній системі надає перевагу розвитку індивідуальним потребам та інтересам студентів. Це може реалізовуватися через індивідуально-заохочувальну систему критеріїв засвоєння, реалізації та відтворення іншомовного матеріалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бим И. Л. Компетентностный подход к образованию и обучению иностранным языкам / И. Л. Бим // Компетенции в образовании: опыт и проектирование: сб. научных трудов. – М.: ИНЭК, 2007. – С. 156–163.
2. Галатюк Ю. М. Дослідницька робота учнів з фізики / Ю. М. Галатюк, В. І. Тишук. – Х.: Вид. група “Основа”: “Тріада+”, 2007. – 192 с.
3. Завалевська О. В. Інтерактивні методи формування професійного самоусвідомлення майбутніх фахівців вищих навчальних закладів / О. В. Завалевська // Наука і освіта. – 2009. – №7. – С. 68–71.
4. Пометун О. Запровадження компетентнісного підходу – перспективний напрям розвитку сучасної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnuk.iatp.org.ua>.
5. Редько В. Г. Компетентнісна парадигма побудови змісту навчання іншомовного спілкування в сучасній середній школі: лінгводидактичний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.media.ippp.kubg.edu.ua/redko_kompetentni
6. Савченко О. П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.intellectinvest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16/

REFERENCES

1. Bim, I. L. (2007). Kompetentnostnyy podkhod k obrazovaniyu i obucheniyu inostrannym yazykam

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ КОМПЕТЕНЦІЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

[Competence approach to teaching foreign languages]. *Competences in education: teaching experience: scientific journal*. Moscow: INEK, pp. 156–163. [in Russian].

2. Galatiuk, Yu. M. & Tyshchuk, V. I. (2007). *Doslidnytska robota uchniv z fizyky* [Research work of students in physics]. Kharkiv: View. Group “Basis”: “Triada+”, 192 p. [in Ukrainian].

3. Zavalevska, O. V. (2009). Interaktyvni metody formuvannia profesiinoho samousvidomlennia maibutnikh fakhivtsiv vyshchych navchalnykh zakladiv [Interactive methods of formation professional selfrealization of the specialists of the higher educational Institute]. *Science and education*, no.7, pp. 68–71. [in Ukrainian].

4. Pometun, O. Zaprovdzhennia kompetentnisnoho pidkhotu – perspektyvnyi napriam rozvytku suchasnoi osvity [Realization of competence approach – perspective

way of the development of modern education]. [Electronic resource]. Available at: <http://visnuk.iatp.org.ua>. [in Ukrainian].

5. Redko, V. H. Kompetentnisna paradyhma pobudovy zmistu navchannia inshomovnoho spilkuvannia v suchasni serednii shkoli: lnhvodydaktychnyi aspekt [Competence paradigm of the content formation of teaching foreign communication at the secondary school: lingvodidactic aspect]. [Electronic resource]. Available at: http://www.media.ipko.kubg.edu.ua/.../redko_kompetentni[in Ukrainian].

6. Savchenko, O. P. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni vyshchii shkoli [Competence approach in the current high school]. [Electronic resource]. Available at: http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16/ [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.11.2018

УДК 37.016:62]:613.955

DOI:

*Андрій Гедзик, доктор педагогічних наук, професор, перший проректор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
Наталія Баличева, викладач кафедри техніко-технологічних дисциплін, охорони праці та безпеки життєдіяльності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ КОМПЕТЕНЦІЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статті розглянуті питання можливості оптимізації процесу формування здоров'язберігаючих компетенцій учнів на уроках трудового навчання, зокрема, засобами проектної діяльності. Проаналізовано суперечність між необхідністю використання сучасних технологій, інноваційних підходів до навчання і недостатністю методичних розробок з використання проектної технології в формуванні здоров'язберігаючих компетенцій учнів. Обгрунтовано модель формування здоров'язберігаючих компетенцій на уроках з трудового навчання в процесі проектної діяльності.

Ключові слова: здоров'язберігаючі компетенції; проектні технології; трудове навчання; оптимізація освітнього процесу; модель формування здоров'язберігаючих компетенцій.

Лит. 14.

*Andriy Hedzyk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor, First Vice-Rector Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University
Nataliya Balycheva, Lecturer of the Technical and Technological Disciplines, Labor Protection and Safety of Life Department Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University*

USE OF METHOD OF PROJECTS IN THE PROCESS OF THE STUDENTS' HEALTH SAVING COMPETENCES FORMATION AT LESSONS OF LABOR TRAINING

The article considers the possibility of optimizing the process of the students' healthsaving competences formation at labour training lessons by means of project activity. The contradiction between the necessity of using modern technologies, innovative approaches to learning and the lack of methodological works about the usage of design technology of the students' healthsaving competences formation has been analyzed.

It has been emphasized that the modern pedagogical science has a substantial theoretical material and extensive experience of healthsaving competencies formation. Literature analysis shows the obsolete approaches to the formation of healthsaving competencies; therefore, it is necessary to develop the new approaches to designing the person's stereotype of behavior. The given problem on formation of a healthy way of life of pupils at labour training lessons quires new non-standard decisions, search of the best ways and technology of educational process organization.